

Gierdziejewski, K.

"Z dziejów starożytnej metalurgii na ziemiach Polski Południowej", pod red. J. Marcinkowskiego, 1956 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/4, 728-729

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Należy dalej przyjąć jako obowiązującą zasadę, aby prace archeologów i historyków dotyczące technologii były przeglądane przez techników-specjalistów w tej dziedzinie, a prace techników — przez archeologów i historyków, zajmujących się historią technologii. W ten sposób będzie można uniknąć błędów, niedopuszczalnych w tak poważnym wydawnictwie, jakim są *Studia*.

Streszczenia prac w językach obcych powinny być dokładnie przejrzane i poprawione przez autorów.

Więcej uwagi należy także poświęcić opracowaniu redakcyjnemu pracy. Tekst powinien wiązać się ściśle z tematem z pominięciem zbędnych lub powtarzających się sformułowań, nic nie wnoszących ogólników itp. Warunki te nie zawsze były spełnione w pracach tomu.

Wydaje się ponadto, że należałoby przejść na system odnośników z literatury, stosowany od dawna z powodzeniem w naukach technicznych na całym świecie. System ten polega na umieszczeniu źródeł na końcu pracy, przy czym każda praca wymieniona jest tylko raz. W publikacjach historycznych autorzy lubują się w przypisach i często jedna pozycja literatury powtarzana jest wielokrotnie; np. L. Rauhut powołuje się w swym artykule na jedną książkę Weiershausena *Vorgeschichtliche Eisenhütten Deutschlands* aż 37 razy.

Byłoby również korzystne, aby *Studia* ukazywały się częściej, np. dwa razy do roku, przy czym objętość pojedynczego tomu mogłaby być mniejsza.

Wydawanie *Studiów* przyczyni się niewątpliwie do znacznego postępu prac nad historią górnictwa i hutnictwa w Polsce. Należy życzyć Redakcji usunięcia pewnych niedociągnięć, jakie znalazły się w pierwszym tomie oraz dalszego rozwoju.

J. Piaskowski

Z dziejów starożytnej metalurgii na ziemiach Polski Południowej, praca zbiorowa pod redakcją mgra inż. J. Marcinkowskiego, Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Odlewników Polskich, zarządy oddziałów: Krakowskiego i Nowohuckiego, 1956, s. 56, rys. 53, tabl. (w tekście) 4.

Książeczka ta nie powinna ująć uwagi jako pierwsza jaskółka, zapowiadająca nawiązanie stałej współpracy pomiędzy archeologami i odlewnikami.

W dniu 24 września 1956 r. odbyło się z inicjatywy krakowskiego i nowohuckiego oddziału Stowarzyszenia Odlewników Polskich pierwsze spotkanie archeologów i odlewników, połączone z wyjazdem w teren i zapoznaniem się z perspektywą badań nad zabytkami odlewnictwa w okolicach Krakowa, a szczególnie na terenach dookoła Nowej Huty¹. Materiały spotkania zostały ogłoszone drukiem.

Broszura składa się z trzech części. W części pierwszej *Krótki zarys rozwoju społeczeństw pierwotnych i starożytnych na ziemiach polskich* dr S. Buratyńskiego z Muzeum Archeologicznego w Krakowie odtworzona jest prelekcja wygłoszona na tle zgromadzonych w Muzeum okazów dawnej kultury ma-

¹ Por. sprawozdania z konferencji w nrze 1/57 „Kwartalnika“ (s. 198) oraz w „Przeglądzie Odlewnictwa“, r. 1956, s. 353.

terialnej. Miała ona na celu zapoznanie szerszych kół odlewników, dla których poruszone zagadnienia są mniej znane, z podstawowymi wiadomościami z zakresu archeologii.

Autor w dużych skrótach rozpatruje etapy rozwojowe ludzkości przez starszą i środkową epokę kamienia, młodszą epokę kamienną, charakteryzuje pięć okresów epoki brązu i wreszcie dochodzi do epoki żelaza. Czytelnik dowiaduje się o okresie halsztackim, a w szczególności o kulturze łużyckiej i badaniach prof. J. Kostrzewskiego w Biskupinie w ostatnich latach przedwojennych, uzyskuje wiadomości o okresie lateńskim, kulturze Wendów, okresie rzymskim, okresie wędrowek ludów, wreszcie o okresie wczesnośredniowiecznym. Treść w książeczce, dość obficie ilustrowana, była na spotkaniu bogato uzupełniona podczas prelekcji i wizytacji sal Muzeum Archeologicznego.

Następna część opracowania *Tereny Nowej Huty w świetle badań archeologicznych*, tegoż autora, przystosowana została do programu autobusowej wycieczki do Igołomi, Pleszowa i innych miejscowości, podając szczegóły stanowisk i osad odkrytych na terenie i w okolicy Nowej Huty. Przedstawiono tu ślady neolitu oraz osiągnięcia miejscowe w epoce brązu i żelaza. Ta część opracowania jest bogato ilustrowana. Z badań wykopaliskowych okazało się, że nowohuckie tereny, zamieszkałe bez przerwy od neolitu aż do wczesnego średniowiecza, zawierają ogromną ilość pamiątek kultury materialnej, zgromadzonych częściowo w Muzeum Terenowym w Igołomi-Zofiopolu, jak stare dymarki i piece garncarskie. Duża ilość znalezionych pieców świadczy, że co do wielkości był to drugi w Europie (po Nadrenji) ośrodek produkcyjny wyrobów z żelaza i ceramiki w owych czasach.

Trzecia część broszury obejmuje rozważania J. Piaskowskiego *Metalurgia żelaza w okresie lateńskim i rzymskim w dorzeczu Górnej Wisły w świetle badań metaloznawczych*. Badania te były przeprowadzone samodzielnie przez autora referatu i obejmowały bardzo znaczną ilość okazów. Autor charakteryzuje piece i proces metalurgiczny w dymarkach (ta część referatu przeznaczona jest specjalnie dla archeologów), po czym przechodzi do analizy narzędzi kowalskich, rolniczych i innych pozostałości archeologicznych z Igołomi, Wyciąży i Jadownik z punktu widzenia technologicznych metod ich fabrykacji; posługuje się przy tym nie tylko analizą chemiczną i mechaniczną (twardość itp.), lecz i ustaleniem efektów obróbki cieplnej itd. Wyniki ogłoszonych badań są ciekawe i pouczające, należy uważać je jednak dopiero za pierwsze wstępne kroki na drodze rozwinięcia istotnej współpracy naukowej pomiędzy odlewnikami i archeologami.

Omawiana praca, wydana — co należy podkreślić — w bardzo krótkim terminie, jest poważnym wkładem oddziałów krakowskiego i nowohuckiego Stowarzyszenia Technicznego Odlewników Polskich na odcinku pobudzenia zainteresowania historią kultury materialnej w krakowskim ośrodku technicznym. Podkreślając należytą operatywność grupy inicjatorów, daje ona w ręce osób, które niekiedy nie zdawały sobie sprawy z głębokich korzeni naszego odlewnictwa na tym terenie, materiał bogato ilustrowany i należycie popularyzujący temat.

K. Gierdziejewski